

Kramerius 5

Digitální knihovna

Podmínky využití

Moravská zemská knihovna v Brně poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké, studijní účely a pouze pro osobní potřeby uživatelů. Část dokumentů Digitální knihovny MZK podléhá autorským právům. Využitím Digitální knihovny MZK a vygenerováním kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky využití, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálu z Digitální knihovny MZK není možné bez případného písemného svolení knihovny.

Hlavní název: **Potměchuť**

Autor: **Rais, Karel Václav**

Vydavatel: **F. Šimáček**

Vydáváno v letech: **[1902]**

Stránky: **31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55**

SEK A Ć I

(1889)

I.

Letní nebe jest jasně modré; slunce již splynulo za lesy, jejichž temnými chodbami blýská červeň. V louce drnčí chřástal a na topolích hvízdají špačkové.

Po silnici v stínu štíhlých topolů loudá se zástup sekáčů, jdoucích z práce. Mají bílé košile širokých rukávů a kalhoty řemenem spoutané, na hlavách ošumělé čepice nebo rozlámané slamáky, přes ramena kosy, jež lesknou se posledními paprsky slunečnými.

Ráno před východem šli takto do louky, teď táhnou zpátky. Voňavou trávu, plnou rozkvetlých stonků, položili do řádků, polovici času prostáli a proleželi.

Dokud měli něco v lahvích, pilo se, potom jeden po druhém skláněl se k studánce a vyprahlými ústy lokal chladivý zdroj . . .

Vencka loudá se nejvíce, kolébá se s nohy na nohu, kosu stále překládá a pohvizduje.

Před prvním krámkem v městečku opřeli kosy o zdi a vešli. Zde zastavovali se každodenně a nechodívali

domů, pokud nohy stály rovně; a kdyby byli všichni šli, Vencka ne a ne!

Z počátku mnoho se nemluvalo — k čemu zbytečných slov! — teprve po několika skleničkách spustili, ale pak bylo je slyšeti v celém městečku, Vencku nejvíce . . .

Šerem do krámu tiše vběhla lehynce oděná ženština a zatahala Vencku za široký rukáv.

„Pojď domů!“

„Tak dejte za dva nějakou sladkou, tu pro ženské!“

„Ale jdi — doma nemáme kouska chleba!“

„To by tak — na a pij!“

Žena jen lízla. — „Tak a teď pojď!“

„To by tak!“

„Přec jenom je lepší být jako pták, než takhle se oženit!“ zařehotal se mladý, ale notně rozjařený kamarád.

„Však nepůjdu, to mne neznáš!“

„Pojď, pojď, Václave — děti čekají!“

„Babička se o ně postará — mají být už dávno na kutích!“

„Čekají na tebe, vždyť jsi táta!“

„Kdo pak to může vědět!“

„Václave!“ Žena spustila pláč.

„Teď ale jdi, nebo tě . . .“

„A tohle neuděláš, jako že jsem její švagr!“ Mladší bratr Venckův, Jozka, napřáhl pěst, ale žena ji zadržela.

„Co ty se o ni zastáváš; nebo si rozumíte?“

„No, už nekřič a pojd, Václave!“

Mírnost ženina jenom přidávala ohně.

„Proč pak jsi si nevzala jeho, proč jsi běhala za mnou? Teď mne máš a juž jdi, víš, že tu nezůstanu!“

Žena vyběhla z krámků — světlý šat zanikl v šeru..

Před sedmi roky dva lidé nemohli se míti radši jako Vencka s Baruškou. Vencka byl sice již tehdy sekáč, byl z takové rodiny, ale dobrák a dost příčinlivý, jenom že trochu nestálý.

Sotva se vzali, jako když to na něj hodí! Nejprve jenom tak v neděli odpůldne zašel si na kuželky, ale již tenkrátě málokdy co domů přinesl.

Jednou si pro něho Baruška přiběhla, roční děcko držíc na rukou.

„Václave — pojd domů!“

Spoluhráči se rozesmáli, až se to rozléhalo.

Vencka bušil do kuželek dále.

Mladá žena doběhnuvši ke kuželkám, sporážela je a posadila tam své děcko.

„Bij tedy — tu máš krále!“

Děťátko zdvihlo kaštanovou hlavičku, zatřepalo ručkama a zasmálo se — na tatínka.

A tatík rozběhl se k němu, chytil je do náručí a beze slova ubíhal se ženou k nízkému svému baráku.

Dnes byl by se rozhodil snad i na takového krále.

Sekáči již se rozešli z krámků, jenom Vencka seděl tam ještě a polohlasitě mumlal . . .

Doma ve světničce dováděly tři jeho děti, nejstarší asi šestileté. Byla to hotová vlčiska. Jak také jinak? Tatínka sotva spatřily, a maminka také celý boží den pracovala na panském, aby jich uživila. Babička byla již nadobro chroma.

Mladší dvě děti byly jen v špinavých košilkách, nejstarší klučík měl rozedrané kalhoty, zavěšené na jedné šli z ostřížku sukna.

„Pojďte s námi, bábo, půjdeme pro maminku!“

„Jen počkej, holečku, vždyť ona přijde!“ stařena krotila hoška, sedíc na nízké posteli, na peřině povlečené modrým polovičnickem.

„Ale kdy? — pojďte!“ hartusil hoch.

„Ale když, hochu zlatý, nemůžu, celý boží den bídně se šourám po světnici, teď již si taky ráda odpočinu; jen počkej, až ty budeš jako já!“

„Nebudu.“

„Babko babkatá!“ Prostřední děťátko vyplázlo na babičku jazyk.

„Pojďme sami! Nejmenšího vzali v podpaží a šli. Na záspi před síní největší se zastavil.

„Počkej, však ona hned s námi půjde, vyčmoudím ji!“ Potom sáhl do kapsy, škrtnul sárkou o zeď a podpálil v síni hromadu slámy . . . Sín byla hned plna ohně. Poděšení kloučkové pospíchali pro tatínka; nejmenší vlekli, jak mohli.

V malé chvílce plameny šlehalý ze střechy — již i na sousedním baráčku usedl červený kohout. Lidé hořekovali — zvon smutně hlučel . . .

Vencka doklátil se k hořícímu domku, v němž dohořívala mu tchyně. S každé strany táhlo ho za ruku jedno dítě hubující, že se tak loudá; nejmladší nesl hošík na zádech.

Venckovu ženu Barušku našli po několika dnech v rákosině rybníka . . .

II.

Na čerstvé, do vysokých řádků pokosené trávě leskly se krůpěje rosné; drobné lístky mateřídoušky silně voněly. Vedle louky hrčel potok a za ním šuměla stará smrčina, v jejíž korunách houkali divocí holubi a při kraji na snětech cvrčely pěnkvky. Nad vrškem, na němž vlnilo se rozkvetlé žito, vznášel se ostríž — chvilkami temnými perutěmi zatřepetal a slídil po kořisti. Hned časně z rána, sotva slunce vyšlo, toužil po krvi.

Celý rod sekáčů z rodu Buřilova svištěl kosami v bujných stvolech; stáli v šikmé řadě, každý kosil svou řádku. Kosy sršely jako dle taktu, bílé široké rukávy nadouvaly se pokaždé, když sekáči se rozpřáhli. Někdy jeden v řadě ustal, kosu postavil, až čepel její zarsřela slunečnými šípy, které od východu na louku pršely; potom lučinou zazněl zvonivý sykot brousku, jímž sekáč potíral otupené ostří. Nebo některý kuřák vyklepával krátkou dýmku, pomaloučku nacpával a zapaloval, při tom řemen přitáhl a pot setřel.

Buřilové jsou veliká rodina sekáčů; dědek jejich, jenž sekával již v letech, kdy nebožtík mušketýr Holec

ještě lískovkou sedláky vyplácel, dávno rozpadl se v prach, dnes je vůdcem celé rodiny vnuk Buřil, tatík Venckův a Jozkův. Poddanými jeho jsou dva synové a jejich první i druzí bratrance, všichni Buřilové.

Starý Buřil, dosud statný ramenáč popelavých vlasů, mnoho nemluví, jenom poslouchá a kouří; prokouří denně osm krejcarů. Pije dost, ale nikdo neviděl ho opilého; ostatní kamarádi jsou po něm, ale nesnesou tolik a již jsou bez sebe.

Vencky dnes mezi nimi není; starosti, které měl s pohřbem ženiným a hromádkou kostí po uhořelé tchyni, zmohly ho tak, že dosud není k ničemu. Tatík vyplácí mu díl jako ostatním a kamarádi nejsou proti tomu; uznávají, že to přece jen člověka zmůže, umřeli mu žena a k tomu taková, jako byla Baruška. Uznávají také, že Vencka je darebák. Neberou sice lidských řečí příliš do opravdy, ale při Venckovi přestává všecko. Vencka neznal míry.

Starý Buřil, kdykoliv začne se o Venckovi, jen si odplivne a mezi zuby zahučí: „Kluk mizerná!“

Po ohni přinesli mu ohořelé kosti z Venckovy tchyně a brzy potom i utopenou Barušku. Vencka přivedl ještě tři své kluky, protože nikdo ho nechtěl do stavení.

V chalupě starého Buřila nikdy mnoho řečí nebylo, ale po ty dny, kdy byly mrtvoly ve stavení, bylo tam až pusto. Starý měl na starosti všecko, a bafal jako komín, když se smrkovým roštím zatopí.

Vencka po tři dni ani nevystřízlivěl, chodil jako beran; snad otupěl také ranami, které od lidí dostal pro své děti.

Teď ty tři děti sedaly v dědečkově chalupě, každé v jiném koutě, a špetnouti nesměly, třebaže divoce hrálo jim to v žilách.

Za několik dní po pohřbu Buřilové sekali již jako jindy, jenom že starý mluvil ještě méně.

Sluníčko stálo již nad hájem hodně vysoko — na trati nad Lány hvízdal sedmihodinový vlak.

Sekáči položili kosy na řady voňavé trávy a sedli pod vysokou mezí; byla snídaně.

Zavíráky krájeli tlusté krajíce posoleného chleba, dásně jim pracovaly, a zapivše mlaskali.

Hovořili loudavě, v delších přestávkách.

„Vencka se musí oženit — nic platno!“

„K vůli těm halantům!“

„Která by ho chtěla?!“

„Ženská!“

Buřil, jenž toto slovo zahovořil, byl mládenec asi čtyřicetiletý.

„Aby se raději utopila hned!“ zabručel starý.

Kamarádi se ušklíbli. Jeden již povstal, protáhl se, zívln a kráčeje ke „kūse“, notoval si:

„Má zlatá maminko,
prodejte husy . . .“

Zase svištěly kosy a cvrnčely brousky. Po silnici, topoly vroubené, přes tu chvíli břinčely vozy a cvakaly trakaře; mezi poli bělaly se košile a vlály šátky pracujících.

Sekáči měli dnes práce do večera; bylo jich sice deset, ale panská louka pod lesem jest veliká.

Slunce notně pálilo. Sekáčům práce šla volněji od ruky, přes tu chvíli některý zaběhl ke studánce, položil se do trávy a lokal vodu dosti vlažnou. —

„Vencka!“ toto slůvko sklouzlo se rtů Jozkových; klepaje kosu, zadíval se k silnici a spatřil Vencku, loudajícího se mezi topoly.

Všichni poblédli k topolům, zakývli hlavami a sekali dál; starý ani se neohlédl.

Vencka přiloudal se až k nim.

„Pomáhej Pánbůh!“

„Dejž to . . .“ Jenom asi dva poděkovali.

Vencka převalil se pod mezí a za malou chvíli hlasitě chrápal.

Starý tatík Buřil bafal zase jako komín, když se pod ním zatopí smrčím; za chvíli švihl kosou, přiloudal se k Venckovi a zbudil ho nohou:

„Jdi sekat!“

Vencka líně šoural se k řadě a dal se do práce; starý sedl na jeho místo.

V poledne ženské přinášely oběd; střídaly se, každodenně přišla jedna a pobrala to všecko.

Dnes přišla Mařka, sestra jednoho z Buřilův.

Sekáči opět sedli pod mez a pustili se do jídla. Vencka sekal dál.

Lžíce cvakaly. Bylo ticho, jen kosa svištěla a v lese zpívali ptáci.

Starému zbývala na misce ještě asi čtvrtina jahelné kaše a již lžíci olízl.

„Vencko!“

Vencka stoje mžiknutím shltal zbývající kaši. Olíznul se, protáhl se a již opět sekal; mezi kamarády bylo mu dnes těžko, nevěděl, co by mluvil.

Sebravši nádobí Mařka zastavila se u něho.

„Je ti smutno?“

„Smutno!“

Jeden z Buřilů mrknul na bratra Mařčina:

„Ta by si ho mohla vzít — pro ty kluky!“

„Aby raději skočila do vody hned teď cestou!“

Starý zahučev tato slova vstal, ostatní za ním, a již opět rádek přibývalo.

Za chvílku Vencka klepaje kosu ohlédl se; Mařka šla stezkou mezi žitništi. Červený šátek její rděl se mezi klasy jako veliký květ vlčího máku . . .

Vencka se zamyslíl.

Mařka byla sirotek, měla jen bratra. Chodila na panské, jenom měla-li sekáče na starosti, zůstávala doma. Uměla groš mačkat a z bídného výděleku pořídila si již nejeden pěkný kousek oděvu i nějakou peřinu.

Nebožky Barušky bývala nejlepší kamarádka, spolu chodily na výdělek, do kostela a jednou za čas do ho-

spody k tanci. Mařka před lety Barušku tuze zrazovala, aby Vencky si nebrala, že k sobě se nehodí, protože Baruška byla veliká dobračka a Vencka býval nestálý. Ale Baruška jinak nedala . . . Měli se rádi.

Myšlenky Mařčiny opravdu se vyplnily, Baruška nehodila se k Venckovi; brzy hrnula se bída do domu, a Baruška marně snažila se lopotou svou zažehnati ji. Z počátku mnoho se naplakala a namodlila, aby Pánbůh Václava obrátil, ale když všecko nic nepomáhalo, mladá žena otupovala . . .

Jenom časem mívala chvíle zlé . . . Vencka byl necita!

Což teď bylo Barušce blaze, třebaže zakopali ji až tam v koutku za rozbitou kostnicí. Mařka každým podvečerem zašla si k jejímu hrobu; pomodlila se a hrob pěkně upravovala. Sama nakopala drnu a rov obložila; potom do hlav zasadila nejpěknější trs karafiátů, jež doma za okénkem pěstila . . .

Když sekáči vraceli se z pole, Vencka nezastavil se na štaci; pospíchal domů.

„Zmohlo ho to, zmohlo!“ povídali si sekáči.

Vcházeje do otcova baráku, setkal se s Mařkou ve dveřích. Měla-li trošku volno, několikráte za den přebíhala, aby staré Buřilce trochu pomohla. Mělať Buřilka na stará kolena trochu mnoho starostí s těmi křiklouny.

„Co pak už utíkáš?“ ptal se Vencka, jak jen uměl lahodně.

Ale Mařka ani na něho nepohlédla; než se vzpamatoval, byla ve větru.

Vencka v síni uložil kosu a vešed do jizby, nepromluvil slůvka. Usedl ke stolu, hlavu opřel o levou dlaň a tupě zíral oknem.

Děti se nikdy valně k němu nehlásily; seděly po koutech, každé misku na klíně a dojídaly večeři.

Po chvíli také povečeřev, Vencka odešel na půdu; tam na seně bylo jeho lůžko.

Tak bylo u Buřilů po nějaký čas, ale ne dlouho. Stará brzo si naříkala, že všeho zastati nemůže, a starý láteřival, že často ani v noci po tom denním dřeni nemá pokoje. Vencka chodil jako bludná ovce.

A tak jednou podvečerem opět se potkal s Mařkou. Postavil se před ní do dveří a povídal:

„Poslouchej, holka, se mnou to takhle dál nejde. Mne s těmi cikány by nikdo do chalupy nevzal a co bych si s nimi počal? Slyšíš — vezmi si mne!“

Stálo ho to mnoho práce, než si tuto řeč sesumíroval a což teprve, než ji pověděl.

Mařka chvílku neodpovídala. Upřeně dívala se velikýma, zářivýma očima na Vencku. Potom pravila důrazně, ba příkře:

„Poslouchej, vezmu si tě; ale ne pro tebe, jen pro ty děti! Ale abys nenaříkal!“

III.

Čtyřicetiletý mládenec Buřil znal dobře ženské pokolení, proto se také nedal spoutati štolou. „K čemu také!“ říkával. „Abych si ani tuhle nesměl pořádně nacpat? Aby mi kapsy prohledávala a běhala za mnou, když se někde stavím? Abych pro samý dětský křik se nevyspal? Takto jsem jako zajíc, veselý a volný, pokud se někde na mezi nesvalím.“

Proto také šeredně se ošklíbal, maje s Jozkou doprovoditi manželský párek k oltáři, ale nebylo nic platno; starému kamarádovi toho přec jen odepřítí nemohl.

Vyšvihl se, jak mohl nejlépe, ačkoliv jindy na tu světskou marnost příliš netrpěl; pro větší slávu koupil si novou hlavičku i s troubelem, kterýž i v božím kostelíčku čouhal mu ze spodní náprsní kapsy.

Prosivělé vlasy namočil a dlaní přihladil, že leskly se jako zrcadlo, bradu oholil a na krk uvázal černý, polohedvábný šátek, jehož špičky čněly mu až k levému uchu. Sáňkovité boty dobrou půl hodinu kartáčkoval, stále se mu málo leskly.

Vencka také byl přistrojen, jak na ženicha se slušelo, Mařka sama vyšňořila si ho, že ho lidé od svatby jeho s nebožkou Baruškou v takové slávě neviděli. Sama oblékla nejlepší šaty mohavové, které nedávno si pořídila z výdělku na panském.

A Jozka? Čtyřicetiletý mládenec říkal o něm každou neděli, že je jako nějaký hrabě, což pak teprve o svatbě!

Mařka slib svůj před oltářem odříkala hlasem pevným, jasným, a když pan páter spojil tvrdé jejich dlaně, podívala se na Vencku, jakoby řekla: „Juž mne máš, teď je konec!“

Než se vrátili z kostela, stará Buřilka připravila trochu bryndy, koupila za dvacetník rohlíků, a když pojedli, přestrojili se mužští i s Venckou ženichem do plátěnek, kosy přehodili přes ramena a táhli za ostatními, kteří zatím byli v louce hezký kus, ačkoliv dnes šlo to ještě tíže než obyčejně; nic platno, cítili všickni, že je den slavnostnější. Jenom starý sekal zuřivě a vybafal veliké kotouče.

Čtyřicetiletý mládenec přes tu chvíli si zaklel a odplivnul, šlo mu to bídňě od ruky; ale hned zase rozesmál se a vážně odříkal: „Já — Václav Buřil — беру sobě vás — za pravou a věrnou — —“ a zařehtal se, až Vencka se čepejřil, ale nepromluvil. Vzpomínal si, že má zase ženu, novou ženu, pěkně statečnou a čipernou, že zase může býti bez starosti. Namanula se mu sice vzpomínka na Barušku, která pod zemí drímala; zachvěl se, ale brzy zapomněl — vždyť Mařka snad také zapomněla a byly přece s nebožkou takové kamarádky.

Jenom že den tak hrozně se vlekl; Vencka nasekal již rádek jako jindy za celý den, sám tak čas popoháněl, a ještě tu nebylo ani poledne. Za to si pochutnal

na obědě. S večerem švarněji domů si vykračoval, a kdyby se byl nebál ústípků mládencových, byl by ujížděl jako splašený.

Před městečkem nejstarší kluk přiklusal mu naproti plačky: „Mařka nám nedala jíst, od rána jsme nejedli a ven nás nepustila, ale přece jsem jí utekl!“

Toho Vencka nechápal; zdála se mu býti tak dobrá a teď by dětem ani jíst nedala? Nejsou její, pravda, ale věděla, do čeho se dává.

Když vkročil do světničky, do níž Mařka zatím odstěhovala skrovničský svůj majetek, uvítal ho kvikot druhých: „Ani jíst nám nedala, všecko spolkla sama — ta černá!“

Vencka podíval se na Mařku.

„Nevědí, jak se říká!“ krátce odvětila.

„Mařko, dej nám, řekněte jí — dáš nebo nedáš — uvidíš!“

Mařka šukala kolem plotny, jakoby křiklounů ne-slyšela.

Vencka se zamyslíl; po chvílce hlavou pohodil a rozkřikl se: „Nevíte, jak se říká? Maminko, prosíme vás, dejte nám jíst!“

Vencka sebral všecku schopnost svoji, aby tato slova divousům důrazně pověděl, a křičel slovo za slovem stále hlasitěji.

Kluci zalezli do koutův, ale neřekli.

Mařka Venckovi a hochům ustlala na dvou nízkých postelích a hnala je na lůžka; ani se na ně nepodívala,

jenom na Venku, jenž bramboračku dojídal, chvilkami okem mrskla.

Po chvilce vzdorovitci mlčky vlezli na kutě a za krátko chvěl se jizbou tichý dech.

„A ty jdi taky ležet!“

„No, a ty?“

„Mám práci, či nevidíš, jak jsou rozedráni? Jsou to zvedenci!“

Vencka přisedl k ní a chtěl ji objati kolem boků.

„Jdi spat, nebo si půjdu k nám!“

„Ale holka!“

„Jdi!“ — —

Vencka dávno prací unaven chrůpal, když Mařka ještě seděla u stolku a spravovala hadříky tří klučků, aby přece vypadali k světu.

Teprve nazejtří v poledne kluci pěkně prosili: „Maminko, buďte tak dobrá, dejte nám jíst!“ Slova válela se jim po jazyku jako kyselé slívy. Potom hnali se k míse jako divousi.

„Kříž!“

I ten maličký vrtal na čele palcem samým strachem, jak se nová maminka na ně podívala.

Když Vencka večer se vrátil, kluci již spali.

„Zejtra koupíš Frantíkovi slabikář, hoch půjde brzy do školy, budu ho učit slabikovat.“

Vencka podíval se na Mařku udiven; toho ani nevěděl, že by ona o takové věci se starala, že by dovedla říkati v knihách . . .

IV.

Minul nějaký týden. Sekáči měli stále plno práce; po senách přišla žita, dozrály ječmeny i podzimní pšenice. V těchto časech je sekáčům blaze, ale tu jest jim také pamatovati na zimu i na jaro, kde čeká na ně jenom sekerka a les nebo panský mlat.

„Hoši“ si přáli a prací se nepřetrhali, třeba pan kancelářský často si zaláteřil. Na své podvečerní štaci zdrželi se často až k půlnoci a zpěv a hluk rozléhal se městečkem tak, že bylo několikráte třeba, aby zakročil dráb. Ale rázných slov spravedlnosti v uniformě sekáči nebrali si tuze k srdci, byť vážený jinak pan policajt vzdáleným jejich kmotříčkem a nabídl-li mu některý z Buřilů svou skleničku, nepohrdnul, ale ochotně usedl na lavici a očekával, že příkladu jednoho kamaráda budou následovati také ostatní.

Vencka za dobu od své svatby divně se změnil, sekáči říkali si mezi sebou, že zhlounul. Díval se tupě do světa, pil málo, ale sekal také až běda loudavě, tak že starý míval nejednou tisíc chutí vzíti ho znova do cviku; a při takovém cviku, který starý udílel jenom nováčkům z rodiny Buřilů, měla hlavní práci dlaň vůdcova.

Vencku mrzel svět.

Nelíbilo se mu doma, nelíbilo se ani jinde; viděl sice, jak ta světnička je stále úhledna, jak je všecko všude úklidno, pozoroval, že děti vypadají jinak, ale

Mařka byla málomluvna, stále měla plné ruce práce, usmála se zřídka, a to nyní spíše na děti než na muže.

Ani v krámku a v hospodě nemíval stání; tu pudilo ho to zas domů k ženě a dětem. Vencka stokráte řekl si do očí, jaký je hlupec, ale nic platno, nedalo mu to, aniž by věděl, odkud ta nechut a nespokojenost.

Vencka se Mařky bál! Kdyby mu tak odešla a zanechala ho zase v samotě . . .

Tu sobotu před „hlučným“ poutem marianským *) v Nové Pace nedostali sekáči peněz; aby prý si přišli až ráno.

Vencka s chutí si zaklel, vždyť Mařka hodlala časně z rána na pout a nejstaršího synka chtěla vzít s sebou. Co platno, pan kancelářský stál na svém; není prý dnes drobných.

Mařka vyslechla zprávu klidně, ani trochu se nepohoršila, jenom řekla:

„Nic nedělá, tolik máme, vždyť pamatuju na zimu.“

Při těchto slovech jejích Vencka udiven zavrtěl hlavou; toho si nepomyslel, vždyť ve všem všudy má pořádek jako paní a ještě skládá.

Vzpomněl si na nebožku Barušku: Vida, co se chudšas nalopotila, a kde nic tu nic, všude učiněná bída, a tato se nehne z domů, a všecko všude jako v ráji!

Ráno Mařka šla do Paky, Frantík cupal s ní bos; chtěla mu tam koupiti nové boty, prvé s holinkami. Druhé dvě děti dala Mařka k panímámě, aby nic ne-

*) 15. srpna.

kloudného nezkutily, až půjde tatík pro peníze. Na večer přijdou s tatíkem kus naproti.

Obdržev peníze, Vencka šoural se s kamarády z kanceláře; bylo mu teskno, byloť to poprvé, kdy by byl od svatby své nenašel nikoho doma.

„Ale dnes se stavíš s námi! Žena se ti taky toulá!“ zahovořil jeden z Buřilů.

Vencka zavrtěl hlavou.

„Jsi ty chlapík! Jsou spolu několik neděl a již ho má takhle kolem prstu.“

Vencka ani nešpetl.

„Vždyť prý ho Mařka navádí, aby se dal k bišickému poustevníku do učení.“ *)

„A sama také poustevničí — jak je vidět — šla do Paky na pout.“

Tohle Vencku dohřálo.

„Inu, milione — to mne neznáte!...“

Ostatní sekáči pohledli na sebe udiveni, že Vencka do hospody vstupoval. Jenom čtyřicetiletý mládenec se zamračil a zle zabafal.

Hovořilo se ledajak o ledačem: o šedých knírkách paní derektorky, o nové uniformě obecního policajta, o pruské vojně, o krejčím a největším pijáku Šepsovi, o krinolinách a poslední bouřce, o mladé poklasné, a Bůh sám ví, co všecko ještě sekáči semleli.

Dopoledne šlo to ještě tak tak, střízlivě a moudře, ale odpůldne pustili se do karet i do kuželek. Venckovi

*) U bišického kostelíka žil poustevník.

bylo tam z počátku divně, ale po několika sklenkách oči mu zasvítily, a kamarádi počali si libovati, že přece ještě nadobro nezkameněl.

„Eh co, ona je taky veselá, čerta bych já — jednou za čas!“

Potom zapomněl na všecko; jenom po chvílích bylo mu trochu trapno; až pozdě odpůldne opět si vzpomněl, že snad Mařka již čeká. Ale odkládal . . .

Slunce již zašlo, když loudal se domů; měl v kapse o dobrou třetinu méně než po výplatě.

Každý krok byl mu těžší, myšlenky těžce, tupě probíhaly mu hlavou. Přimil se, jak mohl, ale hlava se mu točila a nohy pletly.

Mařka ho nepřivítala; seděla u stolu nad velkými modlitbami po nebožce Barušce . . . Před chvílí, uloživši děti do postelí, zadívala se naproti na hřbitov a vzpomínala na mrtvou kamarádku. Co chudáček zkusila, jak se nalopotila, a všecko nadarmo, za lásku svou našla si smrt v pardoubském rybníku!

A Mařka vzpomínala, jak z lásky k své mrtvé kamarádce ujala se dětí i jeho — — co čeká na ni? Hrob? Ne, pro ty děti ne!

Vencka seděl na židli a vodnatým okem díval se na ženu; to ticho ho trápilo.

„Snad mi přece dáš najíst?“ zahlučel, aby jen mluvil.

„Máš beztoho vyjedeno na několik dní napřed. Dnes jsi se o to postaral.“

Mařka mluvila chladně jako k cizímu.

„A to by byla správa!“ křikl a povstal, až menší hošík na posteli se prořídil.

Mařka neodpověděla.

„Snad naposledy nechceš, abych šel za Baruškou?“

Mařka opět mlčela.

Vencka sedl a svěsil hlavu, jež prve zle se mu klonila od ramene k rameni.

„Má se ti toho dostat!“

Potom vyklátil se ze světnice.

Venku byl chladný večer, jaký už leckdy bývá v nocích srpnových. Bylo tma a jenom sem tam plála hvězdička.

Vencka ploužil se mezi domy, v hlavě mu hučelo, nebylo mu možno o něčem kloudně mysliti, třebaže hodně již vystřízlivěl.

Z městečka zabočil po mostě ke kovárně a dále do polí, k pardoubuskému rybníku. Chlad ovíval mu čelo.

„To tak, ani najíst nedat a sama chodit na pout... To tak, já celý týden mám se dřít a dřít — sněz si to! ... Škoda nebožky Barušky, té dobré ženy — a tuhle skočila — snad se bránila, až ji to zalklo!“

Vencka zadíval se do vody. Temná hladina rybníka stála nehnutě, jen rákosí při zadních březích ševelilo; vzduchem kmitl se netopýr.

Vencka sedl na hrázi.

Nad bišickým kostelíkem ukázal se kraj velkého měsíce a osvětlil černé lesy. Vencka hleděl do vody, ale dolů se mu nechtělo. Přemýšlel.

Na kostelní věži bila desátá.

„Škoda Barušky — a tady skočila, opustila mě s třemi sirotky, ubožkami bez mámy . . .“

Vencka mluvil hlasitě, plačtivě. Po těch slovech vynořily se mu opravdovské slzy.

„Inu — druhá není, jako ta první byla — macecha, macecha — když nožičky myje, o škopíček bije!“

Vencka plakal jako malé dítě.

„Ale vždyť ona — vždyť je nebije . . .“

Zadíval se do rybníka, jehož hlad leskla se nyní září vyšlého měsíce.

„A děti ji mají rády — a já — no, no — já ji mám taky rád, ale proč ode mne chodí — proč?“

Odvrátil hlavu od rybníka a sklonil ji do dlaní; pálila.

„Mizerná hlava — — ale to pití — proč chodila do té Paky — ale já jsem darebák, darebák jsem, a ona mě má ráda, proč by byla ke mně chodila — že jen k vůli dětem . . . K vůli mým dětem — ale já jsem darebák . . .“

Zvolna, pobručuje, vracel se k městečku.

Pod okénkem své světnice se zastavil a nahlédl do vnitř.

Mařka seděla u lůžka; prostřední hošík nemohl usnouti. Vencka slyšel každé slovo.

„Udělej křížek a pomodli se, snad usneš!“

Hošík říkal modlitbičku, které jej nová maminka naučila:

„Andělíčku, můj strážníčku,
opatruj mne, mou dušičku!
Svatá Anno, třetí,
opatruj nás malé děti!“

„Tak, a teď se pomodli za tatínka.“

Hošík říkal otčenášek.

„Ještě za maminku, aby vám odpustila, že jste ji hněvali . . .“

Vencka uháněl ke hřbitovu. Měsíc svítil na všechny hroby stejně, také na ten Baruščin. Vencka padl na hlínu a přitiskl k ní hlavu:

„Má Baruško, má zlatá Baruško, odpusť mi pro Boha nebeského!“

Ležel dlouho a plakal hlasitě, až ho kdosi vzal za ruku. Vencka se zachvěl.

Byla to Mařka; slyšela, jak prve od okna ubíhal, a šla za ním.

Teď odváděla si ho domů . . .

* * *

To stalo se před rokem.

Je tomu několik dní, měli u Vencky Buřila křtiny. Tatík běžel na faru, sotvaže mu kmotři stačili, a když se vrátili, zlíbal Mařku, ležící na lůžku, až ho babička zakřikla.

Mládenec Buřil byl kmotrem. O „křtinách“ seděl za stolem a nemluvil, stále jen se díval na Mařku. Teprve k večeru, když byl na odchodu, podal jí ruku a povídal:

„Tebe já měl, holka, takhle znát! Ty děláš zázraky!“
Starý Buřil hladil ji po čele.

Usmívala se . . .
